

Normer skapar en bild av hur liv ska levas; ett livsmanus. Livsmanuset kan se olika ut beroende på tid och plats, men det är något människor förhåller sig till och ofta uppmuntras till att följa. Normer styr vilka val, beteenden och utseenden som anses "rätt". Men det som anses vara rätt i en ålder kan anses vara mindre bra i en annan. Människor förväntas göra, uppnå, vara och se ut på särskilda sätt vid särskilda åldrar. Problemet med detta är att människor uppmuntras att göra vissa bestämda saker. Förväntningar uppfylls istället för att livet tillåts kunna se ut på flera olika sätt. Med denna övning vill vi öppna upp för att livet kan se ut på fler sätt i olika åldrar.

Mål: Granska hur förväntningar på olika livsfaser kan påverka och begränsa människor.

Instruktion:

Del 1: Skriv ordet livsmanus på tavlan och låt gruppen associera fritt kring vad ordet betyder. Rita upp en linje med en pil på slutet och förklara att linjen symboliserar en människas liv. Markera ut 0 vid linjens början, 50 vid linjens mitt och 100 vid linjens slut. Vilka livsperioder kommer eleverna på? Var längs linjen tror eleverna att de flesta anser att varje period gäller? Ta hjälp av den uppritade linjen och markera var varje period börjar och slutar gälla.

- Vad brukar en person kallas i början av livet? I mitten? Mot slutet? Exempel: barn, tonåring, vuxen, pensionär.

Del 2: Fråga eleverna om vilka förväntningar de tror kan kopplas till respektive period. Skriv upp elevernas förslag där de tror att de passar.

- Vad förväntas X göra/uppå?
- Hur förväntas X se ut?
- Hur förväntas X vara?

(X=barn/vuxen/pensionär...)

Kom ihåg att fokusera på omgivningens förväntningar. Var tydlig med att det handlar om förväntningar och inte om hur respektive grupp ska vara eller när det är mest passande att göra vad.

Del 3: Diskutera vad som kan hända när en person inte uppfyller omgivningens förväntningar eller gör/är/ser ut på ett sätt som förknippas med en annan period. Ge exempel utifrån de förväntningar som har skrivits upp:

- Tror ni att omgivningen skulle reagera om X gör/är/ser ut på det här sättet? Varför? Varför inte? Måste X förklara/försvara sig?
- Tror ni att omgivningen skulle reagera om X inte gör/är/ser ut så här? Varför? Varför inte? Måste X förklara/försvara sig?

Fortsätt diskutera:

- Är livsmanuset rättvist? Har alla samma förutsättningar att leva upp till livsmanuset?
- Vem utgår livsmanuset ifrån? Ser livsmanuset olika ut för killar och tjejer? För rika och fattiga? Ser det likadant ut på andra ställen i världen?

- Kan det hända saker i livet som gör att förväntningarna på en person förändras?
- Vad skulle du vilja göra när du är 100? Intressen?

Avsluta med att sudda ut allt och diskutera om det skulle vara lättare att tänka på andra sätt och göra andra saker om man inte behövde förhålla sig till omgivningens förväntningar.

Tips! Många trådar kan komma upp i övningen, ta vara på dessa! Exempel när vi körde var ett barn som kom in på att färgen rosa värderas lågt.

Övningen är framtagen av Paulina Öquist Haugen & Hanna Ahnqvist från Kulturvetarprogrammet på Stockholms universitet under deras praktikperiod hösten 2016. Färdigställd av Rebecca Morelli från Kandidatprogrammet i Mångfaldsstudier på Stockholms universitet. Inspiration till övningen är hämtad från Janne Bromseth och kursen [Normkritisk pedagogik](#) på Stockholms universitet.

Det här är en ny Lås Upp-övning. Tips och respons på övningen tas gärna emot på lasupp@mkcentrum.se. Förmedla gärna barnens respons också.